

*Неофіційний переклад з англійської мови.
Єдиним офіційним документом залишається англomовна версія звіту.*

**ПРОМІЖНИЙ ЗВІТ № 3
2 – 13 березня 2006 р.**

I. ПІДСУМКИ

На запрошення українських органів влади, яке надійшло у грудні 2005 р., в Україні 23 січня було створено Місію ОБСЄ/БДПІЛ зі спостереження за виборами (далі – Місію) для здійснення спостереження за підготовкою до виборів до Верховної Ради України 26 березня. На додачу до 52-х довгострокових спостерігачів, що вже працюють у регіонах, ОБСЄ/БДПІЛ звернулась до держав-учасниць із проханням направити 600 короткострокових спостерігачів для спостереження за голосуванням, підрахунком голосів та встановленням підсумків голосування.

- Досі передвиборча кампанія проходить загалом мирно, завдяки чому партії/блоки мають можливість безперешкодно представляти свої позиції. Варто зазначити, що правоохоронні органи дотримуються позиції невтручання у мітинги та зустрічі. Також суттєво зросли темпи та візуальна помітність передвиборчої агітації.
- Тональність кампанії стала помітно більш поляризованою, з сильними взаємними звинуваченнями між учасниками виборчих перегонів. Партія регіонів заявила на своєму партійному з'їзді про те, що для отримання перемоги провладних сил плануються масові фальсифікації на території всієї країни. «Наша Україна» (НУ) розповсюдила по телебаченню наглядний та жорсткий 30-хвилинний рекламний ролик, пов'язуючи ключові фігури Партії регіонів з кримінальним світом та з насильством.
- Державний канал телемовлення продовжує виконувати своє зобов'язання однаково розподіляти безкоштовний ефірний час між усіма учасникам передвиборчої боротьби. Втім, у пов'язаних з виборами сюжетах у випусках новин простежується певний рівень незбалансованості на користь окремих проурядових партій та блоків. 5 березня приватний канал «5-й канал» запровадив безкоштовні телевізійні дебати, під час яких попарно зустрічаються представники 10 партій, що лідирують за результатами останніх опитувань.
- Як основна проблема в ході підготовки до виборів дедалі частіше зазначалися неточності в списках виборців у деяких регіонах, здебільшого на півдні та сході країни. Майже всі партії покладають відповідальність за неякісні списки виборців у деяких регіонах на своїх опонентів. Місія зі спостереження за виборами провела низку перевірок, які підтвердили деякі випадки існування такої проблеми, зокрема в Луганській області.
- За даними спостереження Місії, більшість ДВК працюють у мінімальному складі, необхідному для кворуму, тоді як деякі ДВК все ще не функціонують. Це обмежує можливості виборців перевірити свої дані в списках виборців, а також дає приводи для занепокоєння щодо процедур у день виборів.

- ЦВК та деякі учасники виборчої кампанії в останню хвилину запропонували проекти поправок до виборчого законодавства, які будуть обговорюватися в Парламенті 14-го березня. Хоча ці кроки мають на меті розв'язання проблем, що виникли в ході підготовки до виборів, це буде вже вчетверте, коли до закону про вибори вносяться поправки.

II. ПЕРЕДВИБОРЧА КАМΠΑНИЯ

Протягом звітного періоду темп проведення передвиборчої кампанії помітно набрав обертів по всій країні. Втім, як свідчить аналіз мітингів партій/блоків, за якими спостерігали довгострокові спостерігачі Місії, політичний зміст залишається доволі невиразним. У більшості мітингів опозиційних партій/блоків, за якими стежили спостерігачі Місії¹, основний акцент робився на критиці існуючої влади, зміцненні відносин з Росією, питаннях економіки, зовнішньої політики та антинаївських позиціях. Під час мітингів проурядових партій/блоків² промови здебільшого були сфокусовані на економіці та зовнішній політиці, тоді як Блок Юлії Тимошенко (БЮТ) зосереджував увагу на темі корупції в цілому, а також на критиці Віктора Януковича та Партії регіонів.

Співпраця між проурядовими силами посилилась із підписанням 1-го березня у Львові коаліційної угоди між регіональними відділеннями блоків БЮТ, «ПОРА-ПРП», «Наша Україна» та Соціалістичної партії України (СПУ). Угода визначає принципи проведення виборчої кампанії, майбутні спільні дії між цими партіями у Львові, заходи для запобігання фальсифікації результатів виборів та незастосування адміністративного ресурсу. Жодної подібної угоди не було підписано в інших частинах країни.

З іншого боку, загальний тон кампанії стає все більш поляризованим, від основних учасників виборчих перегонів звучать деякі провокаційні заяви:

- На 9-му З'їзді Партії регіонів 4-го березня лідер партії Віктор Янукович зробив заяву про те, що партія очікує на масові фальсифікації з боку органів влади в кожному регіоні країни, спрямовані на втримання влади «помаранчевими» силами. Механізми такої фальсифікації пов'язувалися з неточними списками виборців на сході та півдні (через помилки при транслітерації російських прізвищ українською мовою), а також з відсутністю великої частки електорату Партії регіонів у списках виборців. Віктор Янукович також згадав про чутки стосовно того, що велика кількість членів виборчих комісій може захворіти в день виборів для того, щоб зірвати вибори на певних виборчих дільницях, що дозволить визнати голосування недійсним у тих регіонах, де у Партії регіонів є велика підтримка;
- Занепокоєння щодо подібних проблем також висловили представники Партії регіонів у Дніпропетровську та Харкові. Такі ж звинувачення пролунали й від Блоку «*Не Так!*», й було процитовано слова лідера Блоку та колишнього Президента України Леоніда Кравчука від 10-го березня, що у випадку

¹ Партія регіонів, Блок «Не так!», Блок Наталії Вітренко, Комуністична партія

² Блок «Наша Україна», Соціалістична партія, Блок «ПОРА-ПРП», Блок Костенко і Плюща

виникнення потреби у повторних виборах є вірогідність того, що “може пролитися кров”;

- 10-го березня секретар Донецької обласної організації Комуністичної партії публічно заявив про те, що фактично Партія регіонів “здійснює кампанію для зриву парламентських виборів”. Він зазначив, що у Донецьку до складу місцевих органів влади здебільшого входять представники Партії регіонів. Саме ці органи відповідають за формування списків виборців, тому будь-які помилки в списках є результатом їх роботи. В той же день представники місцевого осередку НУ в Донецьку повторили ці звинувачення, стверджуючи, що Партія регіонів навмисно двічі заносить деякі прізвища в списки виборців на півдні та сході країни з метою підвищення результатів Партії регіонів. Довгострокові спостерігачі Місії наразі досліджують це питання.
- Крім того, 10-го березня НУ випустила в ефір на каналі УТ-1 свій другий безкоштовний агітаційний блок – 30-хвилинний фільм під назвою «Загроза. Страшна правда». Забарвлення цього ролику було дуже різким та агресивним. У ньому показано відеозаписи нападів на агітаційні матеріали та палатки НУ у Донецьку з боку членів Партії регіонів, а також наводяться інтерв'ю з членами НУ, які з усіма деталями описують випадки нападів на агітаторів НУ з боку Партії регіонів. Інциденти, про які йшлося, вже обговорювалися у попередньому Проміжному звіті Місії зі спостереження за виборами; подальша перевірка, яку здійснили довгострокові спостерігачі Місії, показала, що масштаби таких інцидентів було перебільшено. Крім того, в цьому рекламному ролику деяких членів Партії регіонів (у тому числі кандидата Ріната Ахметова) було змальовано як бандитів, при цьому натякалося, що вони були причетні до спалаху вбивств із помсти, що мав місце в Донецьку³ в 1995 році; в ролику було показано зображення ексгумованих трупів та людських кінцівок, відірваних у результаті вибуху на футбольному стадіоні в Донецьку в 1995 році. В рекламному ролику було названо конкретні прізвища представників Партії регіонів, які притягались у минулому до кримінальної відповідальності. Партія регіонів уже висловила свою реакцію критикою щодо використання технологій впливу на підсвідомість виборців для того, вони підсвідомо асоціювали партію з насильством, та, наскільки відомо, надіслала матеріали в Генеральну прокуратуру України для розслідування.

Протягом звітнього періоду мали місце поодинокі випадки насильства проти активістів та знищення майна партій/блоків. Як повідомлялося довгостроковими спостерігачами Місії, 28-го лютого в Дніпропетровську мала місце низка нападів на активістів та майно НУ. Інформацію про напади було передано до органів внутрішніх справ, які пізніше закрили справу через відсутність свідків. Як і раніше, такі випадки залишаються досить нечисленими. Також стала відомою інформація про два випадки підпалів будівель/офісів представників політичних партій. В ніч з 6-го на 7-ме березня у Львові сталась пожежа в передвиборчому офісі Петра Писарчука, кандидата від

³ У ролику Блоку «Наша Україна» пан Михайло Клюєв, представлений як керівник Управління Міністерства внутрішніх справ у Донецькій області, зазначив, що загалом протягом 1995 року цим бандитським угрупованням було вбито 57 осіб, із них – 25 бізнесменів, 19 членів непокірного бандитського угруповання та 8 членів того ж угруповання, яких було вбито за «зраду». П'ять осіб було вбито неначебто виключно для залякування громадськості.

Партії регіонів. В ніч з 9-го на 10-та березня було здійснено підпал у штаб-квартирі регіонального осередку Блоку "Не Так!" у Луганську. Як підтверджено довгостроковими спостерігачами, обидва випадки зараз розслідуються правоохоронними органами.

У ході звітнього періоду Місія зі спостереження за виборами спостерігала спорадичні випадки зловживання адмінресурсом, тиску на виборців та матеріального заохочення виборців з боку учасників виборчої кампанії. В Харкові довгострокові спостерігачі підтвердили, що директор ПТУ №38 змушувала своїх студентів виробляти агітаційні прапорці Партії регіонів шість годин на день замість навчальних занять. Директор ПТУ стверджувала, що вона отримала контракт підряду від Партії регіонів на виробництво прапорців і погодилась на такий контракт задля зароблення коштів на ремонт приміщення ПТУ. Вона вважає, що така діяльність є практичним навчанням для студентів. В м.Орджонікідзе, Дніпропетровської області, довгострокові спостерігачі отримали підтвердження того, що керівництво одного з місцевих заводів здійснювало тиск на працівників заводу, змушуючи їх підписувати контракти, які зобов'язували працівників голосувати за БЮТ під загрозою втрати роботи у випадку, якщо БЮТ не отримає перемогу. Підтвердження було отримано від місцевого осередку БЮТ, де, в свою чергу, заявили, що відповідальність за такий тиск несе керівник заводу, член БЮТ та кандидат в депутати на місцевих виборах. Незважаючи на критику з боку БЮТ щодо таких дій, керівник заводу не втратив членство в рядах партії, а під час мітингу 25-го лютого з'явився поряд із Юлею Тимошенко.

Крім того, дедалі більш поляризованою стає ситуація в Криму після прийняття ЦВК 7-го березня рішення, яке не дозволяє використовувати ДВК для проведення референдуму з питання впровадження російської мови як другої державної. Міністр юстиції також зробив заяву 6-го березня про те, що такий референдум є незаконним. У відповідь, 9-го березня Партія регіонів оприлюднила заяву про те, що вони будуть закликати до проведення акцій протесту в Криму у випадку, якщо не буде дозволено провести референдум.

III. УПРАВЛІННЯ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ

Зміни у складі та керівних посадах ОВК продовжуються, хоча й повільніше. ЦВК також звільнила з посади голову та заступника голови ОВК №48 в Донецькій області за бездіяльність, яка не дозволяла ОВК виконувати свої обов'язки.

9 березня Голова ЦВК повідомив, що формування дільничних виборчих комісій практично завершено, незважаючи на те, що залишається необхідність заміни тих з членів дільничних виборчих комісій, хто відмовився брати участь у роботі виборчої комісії. Місія зі спостереження за виборами пильно стежить за перебігом процесу, і за попередніми оцінками багато ОВК повністю не закінчили формування ДВК, більшість ДВК не повністю укомплектовані співробітниками, а деякі ДВК ще взагалі не сформовані. В той час, як у деяких регіонах ДВК повідомляють про відсутність проблем зі знаходженням заміни для невеликої кількості тих, хто відмовився від роботи у виборчих комісії, деякі інші повинні працювати в умовах, коли половина членів виборчків вибула й існують проблеми з їх заміною. За спостереженнями Місії, в низці ДВК немає постійних або чітко визначених робочих годин. Внаслідок цього виборці не мають можливості ознайомитися з виборчими списками, уточнити свої дані або отримати відкріпні посвідчення.

До Місії також надійшли скарги стосовно втручання в роботу ОВК з боку місцевих адміністрацій. Голова ОВК №177 в Харківській області усно та письмово отримував “побажання” голів місцевих адміністрацій, які намагалися впливати на призначення членів “трійки”⁴ керівних посад у ДВК. Зацікавленість місцевих органів влади у комплектуванні ДВК викликана їх роллю у виборах до органів місцевого самоврядування, які відбудуться в той же час.

Станом на 11 березня загальна кількість виборчих дільниць становила 34078, збільшившись приблизно на 900 порівняно з президентськими виборами 2004 року. Це було спричинено зменшенням рекомендованої максимальної кількості виборців на одній виборчій дільниці з 3000 чоловік до 2500. Внаслідок цього восени 2005 року ЦВК запропонувала виконкомам місцевих рад міст з великою кількістю мешканців збільшити кількість ДВК на 3200. Створено було лише 900 додаткових ДВК. За спостереженнями Місії, існує понад 1200 виборчих дільниць з кількістю виборців понад 2500 чоловік, а на деяких дільницях кількість виборців перевищує 3500 чоловік.

Система складання виборчих списків є складною та вимагає залучення до роботи великої кількості різноманітних державних закладів та установ. Внаслідок відсутності централізованої бази даних та наявності певних невідповідностей у зв'язку з транслітерацією прізвищ з російської мови на українську, якість місцевих баз даних значною мірою варіюється по всій країні. Якість виборчих списків помітно вища у тих областях, де протягом виборчої компанії 2004 року вони були складені в електронному вигляді. На сході країни, де переважає російськомовне населення, бази даних, що використовуються для формування виборчих списків, часто складено російською мовою й лише на паперових носіях. Це завдавало додаткових труднощів робочим групам з обліку виборців внаслідок необхідності адаптації даних до офіційної мови. Така робота виконувалась несистематично і за відсутності чітких вказівок з боку центральних органів влади.

Місією зі спостереження за виборами було отримано низку скарг від політичних партій щодо неточностей у списках виборців. Вони стверджували про наявність випадків, коли цілі вулиці та будинки випадали із виборчих списків, невключені виборці, повтори одних і тих самих виборців із вказуванням їх прізвищ в українському та російському варіанті, неправильно «перекладені» прізвища з російської на українську тощо. З приводу таких скарг Місія здійснила ряд вибіркового перевірок списків виборців у деяких з найбільш проблематичних регіонів й отримала неоднорідні результати. Якщо в Сумській та Луганській областях скарги Партії регіонів щодо стану списків виборців знайшли підтвердження, то в Херсонській області скарги Партії регіонів не підтвердилися в результаті перевірок з боку Місії. Крім того, не зважаючи на численні заяви, політичні партії так і не спромоглися надати Місії конкретні приклади, в яких транслітерація прізвища з російської на українську мову спричинили б новий, відмінний запис у списку виборців. Місія докладає значних зусиль для перевірки скарг щодо списків виборців.

Кандидати можуть зняти свої кандидатури з партійних списків не пізніше, ніж за три дні до виборів. Станом на 11 березня 111 з 7747 зареєстрованих кандидатів зняли свої кандидатури. Десять з них мали непогашену чи не зняту в законному порядку судимість і тому не мають права брати участь у виборах; п'ятеро з цих десяти

⁴ Голова, заступник голови та секретар ДВК

кандидатів відмовились від участі у виборах самостійно; ще троє з них були відкликані політичними партіями, які висунули їх кандидатури; реєстрація одного кандидата була скасована ЦВК 10-го березня, а ще одна справа зараз знаходиться на розгляді.

9 березня партія “Нова Сила” провела прес-конференцію з метою оголошення, що вона виходить із виборчих перегонів через “масові фальсифікації”, що готуються органами державної влади. 10 березня Голова ЦВК пан Давидович підтвердив, що від Голови партії було отримано офіційну заяву, але зауважив, що інші члени партії планували оскаржити у суді цю заяву про вихід партії з виборчих перегонів.

IV. ПРАВОВІ ЗАСАДИ

Для розв’язання ряду проблем, що виникли при підготовці до виборів, пролунала низка закликів про необхідність ще раз внести поправки до виборчого законодавства. Пропозиції надійшли від ЦВК, Партії регіонів та від «Громадської ради з питань забезпечення реалізації виборчих прав громадян України». Їх розгляд у Верховній Раді України заплановано на 14 березня. Найважливіші із запропонованих поправок стосуються надання органам місцевого самоврядування можливості пропонувати головам ОВК кандидатури щодо членів ДВК; надання можливості членам ДВК голосувати на робочому місці; зменшення кворуму, необхідного для повноцінного функціонування та прийняття рішень ДВК та поновлення можливості внесення виборців до списку виборців у день голосування на підставі рішення суду. ЦВК також звернулась до Кабінету Міністрів України з пропозицією дозволити виборцям у день виборів голосувати за старими радянськими паспортами.

Як зазначено у спільному Висновку ОБСЄ/БДПЛ та Венеціанської Комісії щодо Закону України «Про вибори народних депутатів України»⁵, рекомендується передбачити положення, яке б заборонило вносити зміни в законодавство про вибори за певний час до самих виборів. Хоча спочатку в законі зазначалося, що зміни та поправки до нього не можуть вноситися пізніше ніж за 240 днів до дати виборів⁶, - період, який критикувався у вищезазначеному спільному Висновку як надто довгий, - Верховна Рада, незважаючи на це, вже тричі⁷ приймала поправки до закону за цей період, причому останніми поправками цей строк було зменшено до 40 днів стосовно можливості внесення поправок до положень щодо виборчої документації.

Досі неясно, чи розгляне також Верховна Рада на наступній сесії питання приведення до присяги нових суддів Конституційного Суду України, що дозволить цій установі функціонувати. Буде прикро, якщо країна залишиться без найвищого органу конституційного судочинства у критичний та відповідальний момент напередодні та відразу після виборів.

V. СКАРГИ ТА АПЕЛЯЦІЇ

Протягом останніх півтора місяці Місія зі спостереження за виборами відслідковувала 39 скарг на місцевому рівні, в місцевих та апеляційних судах та прокуратурах. 14 з цих

⁵ CDL-AD(2006)002rev

⁶ Розділ XIV, частина друга Прикінцевих положень Закону України «Про вибори народних депутатів України».

⁷ Поправки були прийняті 17.11.05, 19.01.06 та 9.02.06.

справ стосувались адміністративного тиску на виборців. Також були 9 справ щодо «агітації проти», 5 скарг стосувались формування виборчих комісій та неточностей у списках виборців.

Місія спостерігала за однією справою, що може проілюструвати занепокоєння, викликане можливістю суб'єктів виборчого процесу подавати скарги одночасно до виборчої комісії та до суду. Кандидат від Партії регіонів подав скаргу на Трудову партію України щодо «непрямого підкупу виборців» в Одесі одночасно в один із районних судів Києва та в ЦВК. Відповідно до закону, ЦВК призупинила розгляд цієї скарги, в той час як вона розглядалася в суді. Втім, через неоднозначне тлумачення відповідного положення закону, ЦВК поновила розгляд скарги вже після того, як набуло чинності рішення суду, відкриваючи таким чином можливість для отримання конфліктуючих рішень двох різних органів. В даному випадку обидва рішення співпадали.

Печерський районний суд м. Києва, який займається всіма скаргами на ЦВК, розглянув 131 справу; на тепер 17 справ очікують на винесення рішення; рішеннями по 11 справах вимоги позивача було задоволено повністю або частково, у всіх інших справах вимоги позивача було залишено без задоволення, залишено без розгляду або направлено до іншого суду відповідно до юрисдикції.

Кількість скарг, які надходять до Печерського районного суду м. Києва, зменшується. Як вважають деякі із співрозмовників, це спричинено тим, що потенційні скаржники вже не подають скарг щодо таких питань як «агітація проти», стосовно яких суд вже приймав рішення або не зміг їх ефективно розв'язати. Вищим адміністративним судом не розглядалися нові позови.

VI. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Засоби масової інформації, за якими здійснювала моніторинг Місія, продовжували надавати виборцям об'ємну інформацію про хід виборчої кампанії та про основні партії та блоки. Втім, репортажі було зосереджено в основному на персоналіях, а не на політичних реформах, й учасники виборчих перегонів переважно обмінювалися критичними та негативними коментарями.

Спроби різних телевізійних каналів організувати телевізійні дебати досягли певного незначного успіху. Перша пропозиція телеканалу "1+1" надала змогу запланувати на сьогодні лише одні дебати⁸. 5-го березня "5-й канал" розпочав телевізійні дебати, які будуть проходити у вигляді 5 програм, кожна за участю двох лідерів політичних сил, обраних у відповідності до результатів останніх опитувань. Це була власна ініціатива телеканалу безкоштовно організувати дебати за міжнародної підтримки.⁹ Блок «*Не Так!*» вирішив не використовувати цю можливість і не брати участі в дебатах, які мали відбутися з Блоком «ПОРА-ПРП».

⁸ Дебати заплановані на 23 березня за участю Блоку Наталії Вітренко та Партії "Віче".

⁹ Фонд розвитку українських ЗМІ Посольства США; Міжнародний фонд "Відродження" та «IREX U-Media». Дебати будуть проходити відповідно до дванадцятої частини Ст.68 Закону та будуть базуватись на "принципах об'єктивності, неупередженості та збалансованості» в рамках передвиборчої кампанії, передбаченої другою частиною Ст. 66 Закону.

У своїх програмах новин, крім висвітлення діяльності Президента та Уряду, більшість ЗМІ найбільшу частину інформації щодо партій та блоків приділяли НУ, хоча ця частка дещо зменшилась протягом останніх двох тижнів. Втім, хоча висвітлення інформації про Президента Ющенка та Прем'єр-міністра Єханурова відбувалось переважно у позитивному або нейтральному забарвленні, висвітлення діяльності партії проходило доволі збалансовано.

Великий об'єм політичної інформації, що висвітлюється державним каналом телемовлення *УТ-1*, залишається зосередженим на діяльності виконавчої влади, за останні два тижні все більше уваги приділялось Главі держави. Як поінформували Місію представники телеканалу, частково це пояснюється вимогами конкретного закону¹⁰, який зобов'язує державні ЗМІ висвітлювати певну діяльність посадових осіб, переважно Президента. За цей час телеканал надав Президенту 27%, а Уряду - 23% інформаційних блоків політичних новин у "прайм-тайм" – найбільша частка серед усіх ЗМІ, в яких проводився моніторинг. При цьому висвітлення відбувалось переважно в нейтральних та позитивних тонах.

Втім, результати моніторингу за звітний період свідчать про те, що хоча державний канал телемовлення й дотримується положень про безкоштовне надання ефірного часу, все ж таки висвітлення інформації про основних політичних суперників було менш збалансованим. Більшість інформації щодо виборів було присвячено НУ (13%), в той час як Партія регіонів та БЮТ отримали, відповідно, 9% та 6%. Крім того, інформація про правлячу партію була представлена виключно в нейтральному та позитивному забарвленні, в той час як висвітлення інформації про її основних опонентів відбувалось виключно в нейтральних та негативних тонах.

Два інших провідних телеканала "*Інтер*" та "*1+1*" висвітлювали виборчу кампанію з різних перспектив. "*Інтер*" присвятив більшість свого часу НУ та Партії регіонів, приділивши їм, відповідно, 15% та 12% часу "прайм-тайм" своїх програм політичних новин, при цьому негативні коментарі переважали для обох партій. Найбільш позитивне висвітлення інформації відбувалось по відношенню до Блоку "*Не Так!*". Телеканал "*1+1*", навпаки, приділяв найбільше уваги БЮТ – 11% доволі збалансованої інформації. В той час як діяльність органів влади висвітлювалась досить позитивно, Партія регіонів отримала 9% інформації, представленої виключно в нейтральних та негативних тонах.

Приватні телевізійні канали "*ТРК Україна*" та "*ICTV*" висвітлювали інформацію на користь відповідно Партії регіонів та Блоку "ПОРА-ПРП", надавши їм 18% та 13% часу, висвітлюючи інформацію виключно в позитивних та нейтральних тонах. На противагу, приватний канал "*НТН*" надавав своїм глядачам різноманітні політичні точки зору, включаючи інтерв'ю з ключовими учасниками виборчої кампанії, тоді як програми новин відображали перебіг внутрішніх справ в країні переважно критикуючи діяльність влади.

Друковані ЗМІ висвітлюють різноманітні політичні точки зору, але при цьому здебільшого підтримують якусь одну політичну силу. Державні друковані ЗМІ, поряд із зобов'язанням безкоштовного виділення площ під політичну рекламу, підтримували

¹⁰Закон «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування засобами масової інформації», прийнятий в 1997 році.

провладні сили. Газета “Урядовий кур’єр” продемонструвала доволі упереджений підхід на користь Уряду та Президента, присвячуючи їм загалом більше ніж 70% своїх матеріалів вельми позитивного спрямування, а “Голос України”, офіційний друкований орган Верховної Ради України, продовжував публікувати незбалансовану інформацію на користь Блоку Литвина, головою якого є нинішній спікер Парламенту. Критичні аналітичні статті були розміщені в щотижневнику «Дзеркало тижня».

Незважаючи на те, що загалом атмосфера в регіональних друкованих ЗМІ є досить вільною, такі ЗМІ все ще залишаються досить вразливими до впливу політичних або бізнесових інтересів. В Криму 1-го березня було здійснено спробу підпалу воріт гаражу у приватній оселі Лілії Буджурової, Голови Кримської асоціації незалежних журналістів та головного редактора приватного щотижневика «Первая Крымская». Крім того, 9-го березня було розповсюджено підроблений «спеціальний випуск» газети, в якому було опубліковано доволі негативну статтю про Партію регіонів.

VII. МІЖНАРОДНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Станом на 13-те березня ЦВК зареєструвала 1834 міжнародних спостерігача від 15-ти різних організацій¹¹. Незадовго до виборів до Місії ОБСЄ/БДПЛ зі спостереження за виборами приєднається парламентська делегація від Парламентської Асамблеї ОБСЄ, а також делегації від Парламентської Асамблеї Ради Європи, Європейського Парламенту, та Парламентської Асамблеї НАТО.

¹¹Офіційні спостерігачі від міжнародних організацій: ЕНМО, Український конгресовий комітет Америки, Світовий конгрес українців, Конгрес українців Канади, Міжнародна громадська організація сприяння розвитку виборчих технологій «За чесні вибори» та Міжнародний республіканський інститут.